

Beheersing van de studieduur

Het kabinet Rutte komt in januari met een wetsvoorstel om de studieduur in het hoger onderwijs aan te pakken. Als studenten te lang over hun studie doen, krijgen ze een forse straftoeslag op hun verschuldigde collegegeld en verliezen ze hun OpenbaarVervoerkaart. Bovendien staat de instellingen per vertraagde student een stevige strafkorting op hun budget te wachten. Naar mijn indruk dreigt de wetgever bij het inrichten van deze 'langstudeerdersregeling' vele aspecten te veronachtzamen.¹ Ik zou de politici graag de volgende vragen voorleggen. Vergeef mij als ik sommige dingen misschien niet goed begrepen heb.

1. Duale en deeltijdopleidingen

In hoeverre bent u van plan duale en deeltijdopleidingen als eigenstandige opleidingsvarianten te handhaven? Deelnemers aan dergelijke opleidingen genieten geen studiefinanciering en betalen een lager collegegeld. Zo is het toch? De cursusduur van die opleidingsvarianten is langer dan die van voltijdse opleidingen. Wilt u die opzet handhaven? Zo ja, komen deze opleidingen onder een afwijkend regiem van strafd Kortingen en -toeslagen te vallen? En op welk tijdstip gaat de strafd Korting in als studenten zijn omgezwaaid van een voltijdse naar een duale of deeltijdse opleiding?

2. Bachelor- en masteropleidingen

Wat bedoelt u met 'te lang over je studie doen'? Krijgt de student een straftoeslag als hij (zij) langer dan vijf jaar over de vierjarige bachelorstudie in het HBO c.q. langer dan vier jaar over de driejarige bachelorstudie in het W.O. doet? En als je daarna naar een masteropleiding doorstroomt, begin je dan weer met een schone lei (zonder straftoeslag)? Of valt studievertraging, indien opgelopen in de masteropleiding, geheel buiten het systeem van straftoeslagen?

3. Studieonderbrekingen

Wat is het criterium voor het opleggen van een straftoeslag: gaat het om het tijdsverloop m.i.v. het eerste jaar van inschrijving of gaat het om de inschrijvingsduur? In dat laatste geval: kun je de inschrijvingsduur bekorten door de studie te onderbreken en je tijdelijk uit te schrijven? Zo ja, zijn ook korte onderbrekingen toegestaan? Blijft de optie bestaan dat eerstejaarsstudenten die een verkeerde studie hebben gekozen, zich vóór 1 februari kunnen uitschrijven?

4. Persoonlijke omstandigheden

Kun je de straftoeslag ontlopen door beroep te doen op bestuurlijke of topsportverplichtingen of op persoonlijke omstandigheden zoals (incidentele of chronische) ziekte, bevalling, functiebeperkingen, familieomstandigheden?

5. Omzwaaiers

Een student die naar een andere bacheloropleiding omzwaait, verliest al gauw een jaar. Telt die verliestijd mee in de verbruikte inschrijvingsduur? En hoe wordt studievertraging berekend bij omzwaai van een driejarige bacheloropleiding in het W.O. naar een vierjarige bacheloropleiding in het HBO (vice versa): gaat de straftoeslag m.i.v. het vijfde of m.i.v. het zesde bachelorjaar in? En aan welke instelling wordt de budgettaire strafd Korting toegerekend als studenten omzwaaien naar een andere instelling?

6. Hoe rechtvaardigt u de straftoeslag?

Er zijn twee redeneringen denkbaar:

- U verhoogt het reguliere collegegeld naar - zeg - 4700 euro per jaar, maar bij wijze van coulance gunt u studenten onder bepaalde voorwaarden een verlaagd tarief van - zeg - 1700 euro. In dat geval is er geen sprake van een straftoeslag van 3000 euro: het verlaagde tarief van 1700 euro is een gunst.
- U legt aan vertraagde studenten een straftoeslag van 3000 euro op. Kunnen studenten in dat geval deze straftoeslag ontlopen door beroep te doen op *onvoldoende studeerbaarheid van de opleiding* (zie 7)?

7. Welke eisen stelt u aan de studeerbaarheid van een opleiding?

- De studielast van opleidingen in het hoger onderwijs wordt uitgedrukt in studiepunten à 28 uur (dat is 42 x 40 uur = 1680 uur per cursusjaar). Uit de wetgeschiedenis kan worden opgemaakt dat deze

---

¹ Die indruk is gebaseerd op het voorlopige (stenografisch) verslag van het wetgevingsoverleg van de vaste kamercommissies voor OCW en EZLI d.d. 29/11/2010 over het onderdeel Hoger Onderwijs en Wetenschap van de begroting van het ministerie van OCW. URL: http://www.tweedekamer.nl/images/OSV016-1011_tcm118-214988.doc.

studielast betrekking heeft op de mediane student. Vijftig procent van de studenten wordt geacht méér dan 28 uur per studiepunt (dat is méér dan 1680 uur per cursusjaar of meer dan 40 uur per week of meer dan 42 weken per cursusjaar) nodig te hebben om hun diploma te behalen. Trekt u daaruit de consequentie dat studenten in de gelegenheid moeten worden gesteld 52 weken per jaar te studeren en dus aan het eind van de zomervakantie waar nodig tentamens te herkansen?

- b2) In de loop der jaren hebben faculteiten allerlei strafmaatregelen ingevoerd met het doel studenten tot een hoog studietempo aan te zetten: beperking van de geldigheidsduur van tentamens, beperking van herkansmogelijkheden, de verplichting onderwijseenheden bij lage tentamenresultaten geheel te doubleren. Daardoor worden vooral de 50% studenten met een hogere individuele studielast (zie b1) getroffen. Bent u het met mij eens dat deze lokale strafmaatregelen onverenigbaar zijn met de voorgenomen wettelijke straftoeslag op het collegegeld? Anders gezegd: bent u het met mij eens dat deze voorgenomen straftoeslag tot een strengere definitie van studeerbaarheid dient te leiden, namelijk tot de eis dat de studievoortgang van de 'slechtere' studenten niet belemmerd mag worden door lokale strafmaatregelen, zodat de meesten het programma toch met maximaal een jaar vertraging kunnen voltooien?
- b3) Ook het Bindend Studieadvies Propedeuse heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld tot een lokale strafmaatregel: studenten die het programma niet kunnen bijbenen, worden na tien maanden uit de opleiding verwijderd, waarmee zij een heel jaar dreigen te verliezen. Het oorspronkelijke doel - identificatie en verwijdering van ongeschikte studenten - is op ontoelaatbare wijze opgerekt, en de traditionele doelen van de propedeuse (waaronder het wegwerken van 'informele' deficiënties) zijn erdoor verdrongen. In het licht van een strengere definitie van studeerbaarheid (b2) dient het Bindend Studieadvies reeds tegen het einde van het eerste trimester te worden uitgebracht, zodanig dat ongeschikt bevonden studenten na de kerstvakantie kunnen omzwaaien naar een studie die beter bij hen past. Dat vereist een tweede instroommoment in de bacheloropleiding, dan wel een soort allocatieve brugperiode.
- b4) Behalve met lokale strafmaatregelen worden studenten ook geconfronteerd met andere factoren die de studeerbaarheid van hun programma beperken. Ze worden bijvoorbeeld geconfronteerd met overmachtssituaties, zoals annulering van cursussen, wachttijden omdat cursussen overtekend zijn, ziekte van docenten, scriptiebegeleiders en -beoordelaars die hun werk niet doen, etcetera. Kan de student beroep doen op dergelijke overmachtsfactoren om de straftoeslag te ontlopen?
- b5) Verder zijn er opleidingen die domweg te zwaar zijn: de onderwijseenheden aldaar kosten de mediane student meer dan de wettelijk voorgeschreven 28 uur per studiepunt. Met name de universitaire bètafaculteiten zijn in dat opzicht een Rupsje Nooitgenoeg. Ze hebben al gedaan gekregen dat de cursusduur van hun masteropleidingen met één jaar verlengd is, maar desondanks is er bijna niemand die erin slaagt de bachelor- en masterfase in de nominale cursusduur te voltooien.

8. Beleidsvisie op de financiering van de studie

Op allerlei domeinen van het overheidsbeleid wordt de burger geconfronteerd met grilligheid en gebrek aan samenhang. De voorgenomen invoering van een straftoeslag op het collegegeld is een goede aanleiding om te verduidelijken hoe de overheid aankijkt tegen *werken naast de studie*: moeten studenten financieel gestraft worden als ze geen studielening willen afsluiten en hun ouders niet bereid of in staat zijn financieel bij te springen? Worden ze weggezet als luie, strafwaardige studenten? Of moeten ze ruimhartig in de gelegenheid worden gesteld hun studie en kosten van levensonderhoud geheel of gedeeltelijk te financieren door te werken naast de studie? Of bent u zelfs van mening dat duale en deeltijdstudie een centrale plaats moet innemen in het hogeronderwijsbeleid?

Wes Holleman

weblog onderwijs 3-12-2010

<http://www.onderwijsethiek.nl>